

ศาสนาพุทธโดยสังเขป

พระอาจารย์พรหม

แจกเป็นธรรมทานเท่านั้นห้ามจำหน่าย

What is Buddhism? ศาสนาพุทธโดยสังเขป

สงวนลิขสิทธิ์ ©พระอาจารย์พรหมวังโส เจ้าอาวาส วัดโพธิญาณ
ผู้นำทางจิตวิญญาณ พุทธสมาคมแห่งรัฐเวสเทิร์นออสเตรเลีย

นครเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย เดือนมกราคม พ.ศ. 2559

กรุณาติดต่อเจ้าของลิขสิทธิ์

หากมีความประสงค์จะดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้
ยกเว้นในกรณีที่พิมพ์เพื่อแจกเป็นธรรมทานเท่านั้น

สารบัญ

พระพุทธเจ้า	๑
คำสอนของพระพุทธเจ้า	๓
ประเภทของพุทธศาสนา	๑๖
ความสัมพันธ์ของศาสนาพุทธกับโลกยุคปัจจุบัน	๑๘

บทนำ

เป็นเวลา กว่า 2,500 ปี แล้ว ที่ ศาสนา ซึ่ง รู้จัก กัน ใน ปัจจุบัน ใน นาม “พระ พุทธ ศาสนา” ได้ เป็น แรง บัณฑิต ใจ สำคัญ แก่ อารยธรรม ที่ รุ่งเรือง จำนวน มาก เป็น แหล่ง ที่ มา แห่ง ความ สำเร็จ ทาง วัฒนธรรม ที่ ยิ่งใหญ่ อีก ทั้ง เป็น ประทีป นำทาง ที่ ยืนยงทรงความหมายสำหรับผู้คนนับล้านในการแสวงหาซึ่งจุดหมายแห่งชีวิต

ทุก วัน นี้ ชาย และ หญิง จำนวน มาก จาก ภูมิ หลัง ที่ แตกต่าง หลากหลาย ทั่ว โลก กำลัง ดำเนิน รอย ตาม คำ สอน ของ พระพุทธเจ้า

แล้วพระพุทธเจ้าท่านเป็นใครและพระองค์ทรงสอนอะไร

พระพุทธเจ้า

บุรุษ ผู้ ซึ่ง ต่อ มา ได้ ตรัสรู้ เป็น พระพุทธเจ้า ทรง ถิ่น กำเนิด เมื่อ ประมาณ 2,500 ปี ก่อน มี พระ นาม ว่า เจ้า ชาย สิทธัตถะ พระองค์ทรงเป็นเจ้าชายแห่งราชสกุลโคตมะของแคว้นเล็ก ๆ อยู่ใกล้กับบริเวณที่ปัจจุบัน คือ พรมแดนระหว่างอินเดียและเนปาล

แม้ว่า พระองค์ จะ ทรง ได้รับ การ เลี้ยงดู ให้ อยู่ อย่าง เกษม สำราญ พรั่งพร้อม ด้วย ยศ ถา บรรดาศักดิ์ อัน สูงส่ง แต่ ความ เพลิดเพลินทาง วัตถุ เหล่า นั้น ก็ ไม่ อาจ ปิดบัง ชีวิต ที่ ปราศ จาก ความ สมบูรณ์ จาก ชาย หนุ่ม ที่ ช่าง สงสัย ใคร รู้ ต่าง จาก คน ทั่วไป เมื่อ พระองค์ ทรง มี พระ ชนมา อายุ 29 พรรษา จึง ทรง สละ ความ พรั่งพร้อม ใน ราชสมบัติ และ ครอบครัวย เพื่อ แสวงหา ความ หมาย ของ ชีวิต ที่ ลึกซึ้ง กว่า ที่ ทรง ประสบ โดย ทรง ใช้ ชีวิต ใน ป่า เขา ที่ ห่างไกล ผู้คน ทาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ของ อินเดีย

พระองค์ ได้ ทรง ศึกษา ใน สำนัก ของ นักบวช นักปรัชญา ที่มี ชื่อเสียง ที่ สูง ทั้ง หลาย ใน ยุค นั้น และได้ ร่ำเรียน ทุก สิ่ง ทุก อย่าง จน หมด ภูมิ ปัญญา ของ อาจารย์ ที่ จะ สอน ให้ ได้ แต่ คำ สอน ของ อาจารย์ เหล่า นั้น ก็ ยัง ไม่ สามารถ ให้ คำ ตอบ ที่ พระองค์ ทรง

กำลังแสวงหาได้ หลังจากนั้น พระองค์จึงทรงตรากตรำบำเพ็ญ
ทุกรกิริยาอย่างยิ่งยวด แต่ก็ยังทรงไม่พบคำตอบ

ใน วันเพ็ญ เดือน 6 เมื่อ ทรง พระ ชนมายู ได้ 35 พรรษา
พระองค์ ทรง ประทับ นั่ง ที่ โคน ต้นไม้ ซึ่ง ปัจจุบัน เรียก ว่า ต้น
โพธิ์ ในป่าละเมาะอันเงียบสงบริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา และทรง
สำรวมจิต เข้า สมาธิ ลึก จน เกิด ความ สงบ และ สว่าง พระองค์
ทรงใช้จิตที่สว่างผ่องใสประกอบไปด้วยพละทานุภาพอันแจ่มแจ้ง
จาก สภาวะ ความ สงบ นิ่ง ลึก ภายใน พิจารณา ความ จริง ของ
จิต จักรวาล และชีวิต จนตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า นับแต่บัดนั้น
เป็นต้นมา พระองค์ก็ทรงเป็นที่รู้จักในฐานะ “สมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน”

พระองค์ ทรง เห็น แจ่ม ซึ่ง สัจธรรม อัน ลึกซึ้ง ถึง ธรรมชาติ
ของจิตและปรากฏการณ์ทั้งหลายทั้งมวล การรู้แจ้งนี้มีได้มา
จากการเปิดเผยของเทพเจ้าใด ๆ แต่เป็นการค้นพบด้วยตัว
พระองค์เองโดยการเข้าสมาธิถึงขั้นที่ลึกที่สุดและเข้าถึงจิตที่
ใสสว่าง นั้นหมายความว่า พระองค์ทรงเป็นอิสระจากบ่วงของ
ความโลภ ความโกรธ และความหลง ตลอดจนความทุกข์ที่อยู่
ภายในทั้งมวล และพระองค์ก็ได้ทรงเข้าถึงความสงบสันติที่ไม่
สิ้นคลอน

คำสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแจ่มแจ้งถึงเป้าหมาย คือ การตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงใช้เวลา 45 ปีหลังจากนั้นสั่งสอนเส้นทางที่ไม่่ว่าจะเป็นใคร จะมีเชื้อชาติ ชนชั้นหรือเพศใด ๆ ก็ตาม หากเมื่อได้ลงมือปฏิบัติตามด้วยความเพียรแล้ว ย่อมจะไปถึงจุดหมายแห่งการตื่นรู้เอกเช่นเดียวกัน คำสอนเกี่ยวกับเส้นทางสายนี้เรียกว่า “ธรรมะ” ซึ่งมีความหมายตรงตัวคือ ธรรมชาติของสรรพสิ่งหรือความจริงอันเป็นเหตุเบื้องหลังแห่งการดำรงอยู่ของสิ่งต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาคำสอนเหล่านั้นมีมากเกินไปจะกล่าวได้หมดในหนังสือเล่มเล็ก ๆ เล่มนี้ แต่อาตมาจะให้ภาพรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยแยกออกเป็นเจ็ดหัวข้อดังต่อไปนี้

๐.๑ วิธีแห่งการไต่ถามหาความจริง

พระพุทธเจ้าทรงเตือนอย่างมากไม่ให้เราหลับหูหลับตาเชื่อ และ ทรงสนับสนุนให้เราใช้วิธีแห่งการไต่ถามหาความจริง

อย่างจริงจัง พระองค์ ทรง ชี้ ให้ เห็น ถึง โทษ ของ การ เชื้อ โดย อาศัยเพียงเหตุดังต่อไปนี้ คือ เป็นเรื่องที่ได้ยินได้ฟังมา เป็น ประเพณีปฏิบัติกันมา ใคร ๆ ก็บอกอย่างนั้น คัมภีร์โบราณเขียน ไว้ เป็นวาจาของสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือเพราะเรามีศรัทธาใน ครูบาอาจารย์ ผู้อาวุโสหรือนักบวช แต่ทรงสอนให้เราเปิดใจ กว้างและพิจารณาตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนเพื่อหาความจริงจาก ประสบการณ์ชีวิตของเราเอง เมื่อเรามองเห็นด้วยตัวเองว่า ความคิดเห็นใดสอดคล้องกับทั้งประสบการณ์และเหตุผล อีก ทั้ง ยังนำไปสู่ความสุขของทั้งตัวเราและผู้อื่น เมื่อนั้น เราค่อย ยอมรับความคิดเห็นดังกล่าวและดำเนินชีวิตไปตามนั้น

หลักการนี้ยังใช้ได้กับคำสอนของพระพุทธเจ้าอีกด้วย เรา ควร พิจารณา ไตร่ตรอง และ ตรวจสอบ โดยใช้จิตที่ผ่องใส ซึ่ง เกิดจากสมาธิ เมื่อสมาธิของเราลึกขึ้น เราก็จะเห็นแจ้งถึงคำ สอนเหล่านี้ได้ด้วยปัญญาของตนเอง และเมื่อนั้นคำสอนของ พระพุทธเจ้าจักกลายเป็นสัจธรรมประจำใจเราเองซึ่งนำไปสู่ การหลุดพ้นอันเป็นสุขยิ่ง

ผู้เดินทางบนถนนสายแห่งการตรวจสอบนี้จำเป็นที่จะต้อง เปิดใจให้กว้าง การเปิดใจกว้างนี้ไม่ได้หมายความว่าเราจะต้อง ยอมรับทุกแนวความคิดหรือทฤษฎี แต่หมายความว่าเราจะ ไม่ขุ่นเคืองกับสิ่งที่เราไม่สามารถยอมรับได้ เพราะในระหว่าง การเดินทาง เราอาจพบว่า สิ่งที่เราไม่เห็นด้วยในตอนแรกนั้น อาจเป็นจริงได้

ดังนั้น หาก พร้อม ที่ จะ ไตร่ตรอง ตรวจสอบ ด้วย ใจ ที่ เปิด กว้างกันแล้ว ขอเชิญอ่านคำสอนพื้นฐานของพระพุทธเจ้า

๐.๒ อริยสัจ 4

คำสอนหลักของพระพุทธเจ้าไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การคาดเดาทางปรัชญาเกี่ยวกับพระผู้สร้าง กำเนิดของจักรวาล หรือการเข้าถึงโลกสวรรค์นิรันดร์ คำสอนของพระองค์เน้นที่ความจริงแท้แห่งความทุกข์ของมนุษย์เราและความจำเป็นเร่งด่วนในการค้นหาวิธีดับทุกข์อย่างถาวรเพื่อให้พ้นจากความไม่สงบสุขทั้งมวล พระพุทธเจ้าทรงอุปมากับชายคนหนึ่งที่ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษ ซึ่งก่อนที่จะเขาจะยอมให้แพทย์รักษา เขากลับขอรู้ให้ได้ก่อนว่าผู้ใดเป็นคนยิง มีสถานะหรือชนชั้นใดในสังคม มาจากไหน ใช้รูปแบบไหน ลูกศรทำมาจากอะไร ชายผู้โง่เขลานั้นจะต้องตายก่อนที่จะได้รับคำตอบอย่างแน่นอน

ใน ทำ นอง เดียวกัน พระพุทธเจ้า ตรัส ว่า ความ จำ เป็นเร่งด่วน ที่สุด ของ เรา คือ การ ค้นหา วิธีการ ที่ ถาวร ใน การปลดปล่อยความไม่พอใจที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพราะมันได้ขโมยความสุขของเราไปและปล่อยให้เรตกอยู่ในห้วงความขัดแย้ง สมมติฐานเชิงปรัชญาที่มีความสำคัญรองลงมา แต่จะดีที่สุดที่สุด ควรจะทิ้งเอาไว้ก่อนจนกว่าจะได้ฝึกจิตฝึกใจในการทำสมาธิจนถึงขั้นที่สามารถตรวจสอบความเป็นจริงได้อย่างชัดเจนและเห็นความจริงได้ด้วยตนเอง

ดังนั้น คำสอนหลักของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นรากฐานคำสอนอื่น ๆ ของพระองค์ คือ อริยสัจ 4 หรือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ อันได้แก่

๑. สิ่ง มี ชีวิต ทั้งหลาย ซึ่ง รวม ถึง มนุษย์ และ สรรพ สัตว์
ทั้งหลาย ต่าง ต้อง ประสบ ความ ทุกข์ จาก ความ ผิดหวัง
ความโศกเศร้า ความรู้สึกไม่สบายกายไม่สบายใจ ความ
วิตกกังวล ฯลฯ ในรูปแบบต่าง ๆ กล่าวโดยสรุปคือ สิ่งมี
ชีวิตทั้งหลายล้วนต้องประสบความทุกข์
๒. สาเหตุของความทุกข์นี้ คือ ความทะยานอยากที่เกิดจาก
ความหลงในมายาว่ามี “ดวงวิญญาณ” (ดูหัวข้อที่ 7 ด้าน
ล่าง)
๓. เมื่อบรรลุมรรคผลนิพพานก็จะพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นผลจาก
การ ปล่อย วาง ความ หลงใน มายา ว่า มี ”ดวง วิญญาณ”
และเป็นผลให้ตัณหาและโทสะหมดสิ้นไป
๔. สันติสุขและความรู้ตื่นเบิกบานนี้สามารถเข้าถึงได้โดย
การฝึกฝนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามแนวทางที่เรียกว่า
ทางสายกลาง หรือ มรรคมิองค์ 8

จะเป็นการเข้าใจผิดอย่างยิ่งที่จะมองว่าคำสอนนี้ ”มอง
โลกในแง่ร้าย” ด้วยเหตุว่าเป็นคำสอนที่เริ่มต้นด้วยการมุ่งเน้น
ไปที่ความทุกข์

อันที่จริง พุทธศาสนา “มองโลกตามความเป็นจริง” เพราะ
กล้าเผชิญ กับ ความ จริง ที่ ว่า ชีวิต มี ทุกข์ หลากหลาย ประการ
และพุทธศาสนายัง “มองโลกในแง่ดี” โดยแสดงให้เห็นถึงจุด
สิ้นสุดของปัญหา คือพระนิพพาน หรือความรู้ตื่นในชีวิตนี้

บุคคลที่บรรลุถึงสันติสุขอย่างแท้จริงเหล่านั้นเป็นตัวอย่าง
ที่ได้สร้างแรงบันดาลใจให้เห็นอย่างถ่องแท้ว่า พุทธศาสนามีได้
มองโลกในแง่ร้ายเลย หากแต่เป็นเส้นทางอันนำไปสู่ความสุขที่
แท้จริง

๐.๓ ทางสายกลาง หรือ มรรคมิองค์ 8

เส้นทางที่จะไปถึงการพ้นจากทุกข์ทั้งมวลได้นั้นเรียกว่า ทางสายกลาง เนื่องจาก เป็น เส้นทาง ที่ หลีก เลี่ยง การ กระทำ สุดโต่งทั้งสองประการ คือ การหมกมุ่นอยู่ในกามและการทรมานตนเอง ต่อเมื่อกายมีความสบายตามสมควรโดยจิตไม่มัวเมาในความสะดวกสบายเท่านั้น จิตจึงจะมีความผ่องใสและพลังที่จะเข้าสมาธิได้ลึกและค้นพบความจริง ทางสายกลางนี้ประกอบด้วย การ เจริญ ซึ่ง ศีล สมาธิ และ ปัญญา ด้วย ความ เพียร ซึ่ง จะอธิบายอย่างละเอียดต่อไป ในเรื่อง ของมรรคมิองค์ 8 อันประกอบด้วย

๑. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม
๒. สัมมาสังกัปปะ ความดำริในทางที่ชอบ
๓. สัมมาวาจา วาจาชอบ (ประพฤติวจีสจจริต)
๔. สัมมากัมมันตะ การปฏิบัติชอบ (ประพฤติกายสจจริต)
๕. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ
๖. สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ
๗. สัมมาสติ สติหรือความระลึกชอบ
๘. สัมมาสมาธิ สมาธิชอบ

(คำ ว่า “ชอบ” ดัง กล่าว ข้าง ต้น แปล มา จาก คำ บาฬี ว่า “สัมมา” ซึ่งแปลว่า ถูกต้อง ในที่นี้ หมายถึง เอื้อต่อการให้เกิดความสุขและการรู้แจ้งเห็นจริง)

สัมมา วาจา หรือ การ เจริญ ชอบ สัมมา กัมมันตะ หรือ การ ปฏิบัติชอบ และสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ

คือ การฝึกตนให้มีคุณงามความดีหรือศีลธรรม สำหรับฆราวาส
ชาวพุทธที่กำลังฝึกฝนตนเองในข้อนี้ นั่นก็คือ การถือศีล 5 โดย
การงดเว้นจากสิ่งต่อไปนี้

๑. จงใจฆ่าสิ่งมีชีวิตใด ๆ
๒. การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้
๓. ประพฤติผิดในกาม โดยเฉพาะการคบชู้
๔. กล่าวเท็จ
๕. ดื่มเครื่องดองของเมา และเสพยาหรือสารเสพติดที่มีใช้
เพื่อการแพทย์อันจะทำให้ความมีสติและความสามารถ
ในการตัดสินใจบนพื้นฐานทางศีลธรรมลดลง

สัมมา วายามะ หรือ ความ เพียร ชอบ สัมมา สติ หรือ ความ
ระลึกรู้ชอบ และ สัมมา สมาธิ หรือ สมาธิ ชอบ เป็น องค์ ประกอบ
ของการทำสมาธิ อันจะทำให้จิตบริสุทธิ์จากสภาวะความสุขที่
เกิดจากความสงบนิ่งภายใน อีกทั้ง ยังทำให้จิตมีพลังสามารถ
เห็นแจ้งถึงความหมายของชีวิตด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง

สัมมา ทิฎฐิ หรือ ความ เห็นชอบตามทำนองคลองธรรมและ
สัมมา สังกัมปะ หรือ ความ ดำริในทางที่ชอบ คือ การเกิด พุทธิ
ปัญญาที่จะนำไปสู่การพ้นทุกข์และการเปลี่ยนแปลงของตัว
เราอย่างสิ้นเชิง รวมทั้งยังทำให้เกิด ความ สงบ สันติ อันไม่ สั่น
คลอนและความเมตตา กรุณา อันไม่ย่อหย่อน

พระพุทธองค์ ทรง กล่าวว่า หาก ปราศจาก ซึ่ง การ ขัด เกลา
ศีลธรรมให้บริสุทธิ์แล้ว จะไม่มีทางบรรลุถึงสมาธิที่แท้จริง และ
หากปราศจากซึ่งสมาธิที่แท้จริง จะไม่มีทางที่จะรู้แจ้งเห็นจริง
ได้เลย

ด้วยเหตุนี้ เส้นทางปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ จึงเป็นเส้นทางเดินที่ต้องฝึกไปเป็นลำดับ เป็นเส้นทางสายกลางที่กอบปรด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งได้อธิบายไว้ในเรื่องมรรคมีองค์ 8 และจะนำพาไปสู่ความสุขและการหลุดพ้น

๐.๔ กรรม

“กรรม” หมายถึง “การกระทำด้วยเจตนา” ตามหลักกฎแห่งกรรม การกระทำโดยเจตนาจะส่งผลตามมาอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้

การกระทำด้วยกาย วาจา และใจ ที่นำ ความทุกข์ มาสู่ตนเอง ผู้อื่น หรือทั้งตนเองและผู้อื่นนั้นเรียกว่า “อกุศลกรรม” หรือ “กรรม ชั่ว” อกุศล กรรม นี้ มี แรงผลักดัน มา จาก ความโลภ ความโกรธ และความหลง เนื่องจากอกุศลกรรมนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นทุกข์ เราจึงไม่ควรสร้างอกุศลกรรม

ยังมีการกระทำด้วยกาย วาจา และใจ ที่นำความสุขความเจริญมาสู่ตนเอง ผู้อื่น หรือทั้งตนเองและผู้อื่น เรียกว่า “กุศลกรรม” หรือ “กรรม ดี” ซึ่งมี แรงจูงใจ มา จาก ความเอื้ออาทร ความเมตตากรุณา หรือปัญญา และเพราะกุศลกรรมนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีงาม เราจึงควรสร้างกุศลกรรมให้บ่อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

เราสามารถที่จะได้รับผลกรรม ณ ตอนนี้เลย เช่น เวลาที่เราแสดงออกถึงความมีน้ำใจ หรือแค่คิดในแง่ดี เรามักจะรู้สึกพอใจและมีความสุข แต่เวลาที่เราแสดงออกถึงความไร้น้ำใจ เราจะรู้สึกว่า มีความสุขน้อยลง พลังงานทางจิตใจเหือดหาย

และสติก็ถดถอย เมื่อเราหมั่นสังเกตว่า การกระทำที่เราตั้งใจ
ทำมีผลต่อตัวเราเองอย่างไร เราก็จะเริ่มเข้าใจถึงการทำงาน
ของกฎแห่งกรรม และผลที่ตามมาคือ เราเกิดแรงจูงใจอย่าง
มหาศาลที่จะดำเนินชีวิตให้อยู่ตามทำนองคลองธรรมมากขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ไม่มีสรรพสัตว์ใด ๆ ไม่ว่าจะเป็น
เทพเจ้าหรือใครก็ตาม ล้วนไม่มีอำนาจที่จะหยุดผลแห่งกุศล
กรรมและอกุศลกรรมได้ ความจริงที่ว่า เราต่างต้องรับผลแห่ง
การกระทำของเรา เป็นแรงจูงใจที่ทรงพลังสำหรับชาวพุทธ ที่
จะหลีกเลี่ยงการทำความชั่วในทุกรูปแบบ และทำความดีให้
มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

แม้ว่าเราจะไม่อาจหลีกเลี่ยงผลแห่งกรรมชั่ว แต่เราสามารถ
บรรเทาความรุนแรงได้ เมื่อเราใส่เกลือหนึ่งช้อนลงในแก้ว น้ำ
ทั้ง แก้ว จะ เค็ม มาก แต่หากเรานำเกลือหนึ่ง ช้อน นี้ไปใส่ใน
ทะเลสาบน้ำจืด รสชาติของน้ำในทะเลสาบแทบจะไม่เปลี่ยน
ไปเลย โดยนัยเดียวกัน ผลแห่งกรรมชั่วของบุคคลที่ปกติทำ
กรรมดีเพียงเล็กน้อย ก็ย่อมเป็นความทุกข์หนักหนาสาหัส แต่
ผล แห่ง กรรม ชั่ว เดียวกัน นี้ หาก กระทำ โดย บุคคล ที่ หมั่น ทำ
กรรมดีเป็นประจำ ก็ย่อมแสดงผลเพียงเบาบางเท่านั้น

ดังนั้น กฎแห่งกรรมตามธรรมชาติจึงเป็นพลังผลักดันและ
เหตุผลสำหรับ ชาว พุทธ ในการ ประพฤติ ปฏิบัติ ตาม ศีลธรรม
จรรยาและมีจิตเมตตากรุณาในสังคมของเรา

๐.๕ การเกิดใหม่หรือ การเวียนว่ายตายเกิด

พระพุทธเจ้าทรงระลึกชาติในปางก่อน ๆ ของพระองค์ได้ แม้ในปัจจุบัน ก็ยังมีภิกษุภิกษุณี และฆราวาสที่ระลึกชาติได้เช่นกัน ความทรงจำที่แจ่มชัดนี้เป็นผลมาจากการมีสมาธิที่ลึก ผู้ที่สามารถระลึกชาติก่อน ๆ ของตนได้ก็将会เห็นความจริงของการเวียนว่ายตายเกิดซึ่งจะทำให้มองเห็นชีวิตในชาตินี้จากมุมที่มีความหมาย

การจะเข้าใจกฎแห่งกรรมได้นั้นจะต้องมองภายใต้กรอบที่ว่าชีวิตได้เวียนว่ายตายเกิดมาหลายภพหลายชาติ เพราะบางครั้งกว่าผลกรรมจะปรากฏ ก็ใช้เวลานานหลายชาติ ดังนั้นกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดจึงเป็นตัวอธิบายถึงเหตุผลที่เราเกิดมาไม่เท่าเทียมกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ทำไมบางคนเกิดมาบนกองเงินกองทอง ในขณะที่บางคนเกิดมาท่ามกลางความยากไร้แสนเข็ญ ทำไมเด็กบางคนเกิดมาสุขภาพดี มีอวัยวะครบ 32 ในขณะที่บางคนเกิดมาพิการหรือมีโรคประจำตัว

อย่างไรก็ดี เราไม่ควรมองผลแห่งอกุศลกรรมที่สร้างความทุกข์ยากให้เรานั้นเป็นการลงโทษการกระทำที่ไม่ดี แต่ควรมองว่า กฎแห่งกรรมนี้เป็นกฎอันเป็นไปตามหลักแห่งธรรมชาติ และจากการที่เราประสบผลแห่งกรรมในชาตินี้ ทำให้เราได้เรียนรู้ถึงพลังแห่งเมตตา

การเวียนว่ายตายเกิด มิได้วนเวียน อยู่ แต่ใน มนุษย์ ภูมิเท่านั้น พระพุทธเจ้า ทรงชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ ภูมินั้น เป็นเพียง

หนึ่งในหลากหลายภพภูมิ ซึ่งได้แก่ สวรรค์ชั้นต่าง ๆ นรกภูมิ เตร็จฉาน และเปรต ไม่ใช่เพียงว่าเราอาจไปเกิดในภพภูมิเหล่านี้ในชาติหน้าได้เท่านั้น แต่เราอาจจะเกิดมาจากภพภูมิใด ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ก็ได้ ข้อเท็จจริงนี้จึงสามารถอธิบายข้อโต้แย้งเรื่องการเกิดใหม่ที่ว่า “ถ้าการเวียนว่ายตายเกิดเป็นเรื่องจริง ทำไมทุกวันนี้ เราจึงมีมนุษย์มากกว่าเมื่อร้อยปีก่อนเป็น 10 เท่า” คำตอบคือ คนที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้มาจากหลากหลายภพภูมินั่นเอง

เมื่อเราเข้าใจว่า ตัวเราเองก็วนเวียนเกิดและตายในภพภูมิต่าง ๆ เราจะให้เกียรติและเมตตาสรรพสัตว์ทั้งหลายในภพภูมิเหล่านี้มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น เราจะไม่อยากเอาเปรียบสัตว์เมื่อเห็นว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายกับเราเกี่ยวโยงกันในวัฏจักรแห่งการเวียนว่ายตายเกิดนี้

๐.๖ ไม่มีพระเจ้าผู้ทรงสร้าง

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงสอนด้วยว่า ไม่มีพระเจ้า หรือนักบวช หรือสิ่งมีชีวิตใด ๆ ที่มีอำนาจแทรกแซงกระบวนการทำงานของกรรมของบุคคลอื่นได้ ดังนั้น ศาสนาพุทธจึงสอนว่าเราทุกคนต้องรับผิดชอบด้วยตัวเองทั้งหมด ตัวอย่างเช่น หากเราอยากรวย เราก็ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำตัวให้น่าเชื่อถือ และขยันหมั่นเพียร และหากเราต้องการมีชีวิตอยู่บนสวรรค์ เราจะต้องมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ไม่มีพระเจ้าให้

เราร้องขอความช่วยเหลือ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คอร์รัปชัน
ใช้ไม่ได้กับกลไกการทำงานของกฎแห่งกรรม

ถ้าถามว่า ชาวพุทธเชื่อว่า มีพระเจ้าหรือพระเจ้าผู้ทรงอำนาจสูงสุด เป็นผู้สร้าง จักรวาลหรือไม่ ชาวพุทธ จะตอบ ด้วยการถามกลับว่า คุณ หมายถึง จักรวาล ไหน ละ จักรวาล ที่เรา อยู่ใน ปัจจุบัน นี้ ซึ่ง เริ่ม เกิด ขึ้น เมื่อ มี ปรากฏการณ์ ‘บิก แบง’ (Big Bang) นั้น เป็น แค่ หนึ่งใน จักรวาล ที่นับ ไม่ ถ้วน ตาม คติ พุทธ ที่เกี่ยวกับ โครงสร้าง และการ กำเนิด ของ จักรวาล ตาม กฎ ธรรมชาติ ที่ปราศ จาก อดีต และ จุด เริ่มต้น ให้ค้นพบ เมื่อ วิญญาณ ของ จักรวาล หนึ่ง ลื่น สุด ลง จักรวาล ใหม่ ก็ ถือ กำเนิด ขึ้น วน เวียน เป็น เช่น นี้ ไป เรื่อย ๆ ดังนั้น พระเจ้า ผู้ทรง สร้าง จึง ไม่ได้ มี อยู่ใน บริบท นี้

ไม่มีพระเจ้า สูง สุด ที่ มา ช่วย ให้ เรา รอด พ้น เพราะ เทพ เทวดา มนุษย์ สัตว์ และ สิ่ง มี ชีวิต อื่น ต่าง ตก อยู่ ภายใต้ กฎ แห่ง กรรม แม้ กระทั่ง พระ พุทธ เจ้า เอง ก็ ไม่ มี พลัง อำนาจ จะ ช่วย ใคร ได้ พระ องค์ ทรง ทำ ได้ เพียง แค่นี้ ให้ ผู้ มี ปัญญา ได้ เห็น ความ จริง ด้วย ตน เอง เรา ทุกคน ต้อง รับผิดชอบ ต่อ ความ อยู่ ดี มี สุข ใน อนาคต ของ ตน เอง การ ยื่น ความ รับผิดชอบ ให้ คน อื่น นั้น เป็น อัน ตรา ย่อย อย่าง ยิ่ง

๐.๗ มายาแห่ง “ตัวตนที่ถาวร”

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า สิ่งมีชีวิตทั้งหลายนั้นไม่มี “ตัวตนที่ถาวร” หรือแก่นหรือแก่นแท้ถาวรภายในใด ๆ สิ่งที่เราเรียกว่า

สิ่งมีชีวิต ทั้งมนุษย์และอื่น ๆ นั้น เป็นเพียงการรวมตัวชั่วคราวของ ชิ้น ส่วน และ กิจกรรม ต่าง ๆ ซึ่ง เมื่อ ประกอบ กัน สมบูรณ์แล้ว จึงเรียกว่า “สิ่งมีชีวิต” เมื่อชิ้นส่วนต่าง ๆ แยกออกจากกัน และกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ ยุติลง สิ่งนั้นก็ไม่ใช่เรียกว่า “สิ่งมีชีวิต” อีกต่อไป

เปรียบได้กับคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นการรวมตัวของหลายชิ้นส่วนหลายกิจกรรม เมื่อชิ้นส่วนต่าง ๆ ถูกประกอบและทำงานต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ จึงจะเรียกได้ว่า “คอมพิวเตอร์” แต่พอคอมพิวเตอร์นั้นถูกแยกชิ้นส่วนและไม่สามารถทำงานได้ มันก็ไม่ได้เรียกว่า “คอมพิวเตอร์” อีกต่อไป ไม่มีแกนหรือแกนหลักอันถาวรใด ๆ ที่เราจะเรียกได้เต็มปากว่า นี่คือ “คอมพิวเตอร์” ในลักษณะเดียวกัน สิ่งมีชีวิตก็ไม่มีแกนหรือแกนหลักอันถาวรใด ๆ ที่เราจะเรียกได้ว่าเป็น “ตัวตนที่ถาวร”

ฉะนั้น การ เวียน วาย ตาย เกิด ก็ เป็น ไป ได้ แม้ ปราศจาก “ตัวตนที่ถาวร” ขอให้ลองพิจารณาอุปมาอุปไมยนี้ ในวัดแห่งหนึ่ง มีเทียนไขอยู่เล่มหนึ่งที่กำลังจะดับ พระรูปหนึ่งจึงหยิบเทียนเล่มใหม่มาต่อกับเทียนเล่มเก่า เทียนเล่มเก่าดับลง แต่เทียนเล่มใหม่ยังสว่างไสว เทียนเล่มเก่าได้ส่งทอดอะไรไปสู่เทียนเล่มใหม่หรือ มีความเชื่อมโยงที่เป็นเหตุต่อเนื่องกัน แต่ไม่มี “สิ่ง” ไใดเดินทางข้ามไปจริง ๆ โดยนัยเดียวกัน มีความเชื่อมโยงที่เป็นเหตุต่อเนื่องระหว่างชาติก่อนของเรากับชาติปัจจุบัน แต่ไม่มี “ตัวตนที่ถาวร” ไใดเดินทางข้ามจากชาติก่อนมาชาตินี้

อันที่จริงแล้ว พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ความหลงในมายาว่ามี “ตัวตนที่ถาวร” เป็นรากเหง้าแห่งความทุกข์ทั้งมวลของมนุษย์ โดยความหลงในมายาว่ามี “ตัวตนที่ถาวร” นี้ปรากฏ

ออกมาในลักษณะ “อึดตา” หรือ การยึดมั่น ถือมั่นในตัวตน ลักษณะ การทำงาน ตาม ธรรมชาติ ที่ ไม่ อาจ หยุด ยั้ง ได้ ของ “อึดตา” คือ การ ควบคุม ถ้าอึดตาเยอะหรือมีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนสูง ก็จะต้องการควบคุมทั้งโลก มีอึดตาปานกลางก็อยากควบคุมสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น บ้าน ครอบครัว และสถานที่ทำงาน และตัวอึดตาทั้งหลายนี้ก็พยายามอย่างยิ่งที่จะควบคุมสิ่งที่ตนเข้าใจว่าเป็นกายและใจของตัวเอง

การควบคุมนี้แสดงออกมาในรูปแบบของความอยากได้มา และความอยากผลักออกไป ส่งผลให้เราไม่มีทั้งความสุขสงบภายในและความสมัคสมานกับคนภายนอก และเจ้า “อึดตา” นี้เองที่ผลักดันให้เราเสาะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาครอบครอง ชักใยผู้อื่น และใช้หาประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างไม่ถูกต้อง เป้าหมายของ “อึดตา” ก็เพื่อความสุขของตนเอง แต่กลับก่อให้เกิดความทุกข์เสมอ “อึดตา” โหยหาความพึงพอใจ แต่กลับประสบแต่ความไม่พอใจ ความทุกข์ที่ยังรากลึกนี้ไม่มีจุดสิ้นสุด จนกว่าเราจะเห็นได้ด้วยปัญญาที่เกิดจากสมาธิลึกที่มีพลังว่า ความคิดว่ามี “ตัวเราและของเรา” นั้นเป็นแค่ภาพมายา

ทั้ง 7 หัวข้อที่กล่าวมานี้ เป็นตัวอย่างของสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอน และเพื่อให้เห็นภาพรวมโดยสังเขปของศาสนาพุทธอย่างสมบูรณ์ เราจะมาดูกันว่า ปัจจุบันนี้ มีการปฏิบัติตามคำสอนเหล่านี้อย่างไรบ้าง

ประเภทของพุทธศาสนา

อาจกล่าวได้ว่า มีพุทธศาสนาแบบเดียวเท่านั้น นั่นคือ คำสอนที่ พระพุทธเจ้าตรัสสั่งสอนและมีการรวบรวมไว้เป็นจำนวนมาก โดยคำสอนนี้จะพบในพระบาลีปิฎก อันเป็นคัมภีร์โบราณของ พุทธนิกายเถรวาทและเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า เป็นการบันทึก คำ ตรัส ของ พระองค์ ที่ เก่า แก่ ที่สุด และ น่า เชื่อถือ มาก ที่สุด โดยนิกายเถรวาทเป็นศาสนาสำคัญในประเทศไทย เมียนมา ศรีลังกา กัมพูชา และลาว

ประมาณ 200-300 ปีหลังจาก พระพุทธเจ้าเสด็จ มหา ปรี นิพพาน เหล่า ภิกษุ ภิกษุณี ภายใต้ คำ สอน ของ พระองค์ ก็ เริ่ม แบ่งแยก เป็น นิกาย ต่าง ๆ อัน เป็น ผล มา จาก ความ แตก ต่าง ทางหลักการและระยะทางที่ห่างไกลกันทางภูมิศาสตร์ นิกาย หนึ่งคือ นิกายเถรวาท ซึ่งเดิมมีรากฐานในศรีลังกาเป็นหลัก อีก นิกายคือ นิกายสรวาสติวาท ซึ่งมีผู้นับถือมากในแคว้นกัษมี ระหรือแคชเมียร์ คัมภีร์ของนิกายสรวาสติวาทจำนวนมากได้ รับการแปลเป็นภาษาจีน และในปัจจุบันก็ยังสามารถพบอ่าน ได้ โดยรวม ในช่วงศตวรรษแรก ๆ ภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จ มหาปรีนิพพาน พุทธศาสนามีประมาณ 20 นิกายกระจายตาม

แวนแคว้นต่าง ๆ ของอินเดีย

ในช่วงต้น คริสตกาล มี คัมภีร์ ที่เดิมไม่เป็นที่รู้จัก ปรากฏขึ้น โดย มีความ พยายาม ให้ เหตุผล ว่า พระ โพธิสัตว์ ยิ่งใหญ่เหนือพระอรหันต์ แนวความเคลื่อนไหวครั้งใหม่นี้เรียกตนเองว่า มหายาน ชาว มหายาน ยัง คง รักษา คำ สอน ดั้งเดิม ของ พระพุทธเจ้า (ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “คัมภีร์อาคมะ” หรือ “นิ กายะ”) แต่ ภายหลัง ชาว มหายาน นับถือ คำ สอน ดั้งเดิม นี้ เป็นรอง จาก การ ตีความ และ แนวคิด ใหม่ ๆ ที่มี ใน คัมภีร์ มหายาน

พุทธ ศาสนา ที่ได้ ประดิษฐาน ใน ประเทศ จีน และ ยัง คง รุ่งเรือง อยู่ใน ไต้หวัน ใน ปัจจุบัน นั้น แสดง ถึง พัฒนาการ ช่วงแรก ของ นิกาย มหายาน และ จาก ประเทศจีน นิกาย มหายาน ก็ แพร่หลาย ไป ใน เวียดนาม เกาหลี และ ญี่ปุ่น ผล จาก การ แผ่ ขยายนี้คือ กำเนิดของนิกายเซน ส่วนศาสนาพุทธในทิเบตและมองโกเลียเป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นในช่วงหลัง โดยมักเรียกว่า “นิกายวัชรยาน”

ความสัมพันธ์ของศาสนาพุทธกับโลก ยุคปัจจุบัน

ปัจจุบัน พุทธศาสนายังคงเป็นที่ยอมรับนับถือในหลายประเทศ นอกเหนือถึงกำเนิดเดิม ผู้คนทั่วโลกจำนวนมากพิจารณาเลือกรับแนวปฏิบัติแบบพุทธที่สงบร่มเย็น เปี่ยมเมตตากรุณา และมีความรับผิดชอบ

คำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องกฎแห่งกรรมทำให้มนุษย์มีทั้งพื้นฐาน อันเที่ยงธรรม ไร้มลทิน และเหตุผล สำหรับ การใช้ชีวิตตามทำนองคลองธรรม ดังนั้น หากบ้านเมืองใดยอมรับกฎแห่งกรรมนี้อย่างกว้างขวางก็นำพาไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง เอื้ออาทร และเปี่ยมด้วยคุณงามความดีมากยิ่งขึ้น

คำสอนเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดทำให้เรามีมุมมองที่กว้าง ขึ้น เกี่ยว กับ ชีวิต อัน แสน สัน ใน ชาติ นี้ ทำให้ เรา ให้ความหมายของการเกิดและการตายมากยิ่งขึ้น ความเข้าใจเรื่อง การ เวียน วาย ตาย เกิด ช่วย ลด ความ เศร้าโศก และ สลด อาลัยต่อความตาย และช่วยให้เราหันไปใส่ใจกับคุณภาพของ

การใช้ชีวิตมากกว่าความยืนยาวของชีวิต

นับแต่แรกเริ่ม การเจริญจิตตภาวนาเป็นหัวใจสำคัญของแนวปฏิบัติแบบพุทธ ปัจจุบัน การทำสมาธิได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีผลพิสูจน์เป็นที่ทราบแล้วว่า เป็นประโยชน์ต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ เมื่อเห็นแล้วว่าเป็นความเครียดเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของความทุกข์ การเจริญจิตตภาวนาที่เสริมสร้างความสงบเย็นก็ยิ่งกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากขึ้น

โลกของเรานี้ทั้งเล็กและเปราะบางเกินกว่าที่พวกเราจะใช้ชีวิตด้วยความโกรธเคืองและเพียงลำพัง ดังนั้น การเปิดใจกว้างและความเมตตากรุณาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คุณสมบัติดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความสุข เป็นสิ่งที่เราสามารถพัฒนาได้โดยการเจริญจิตตภาวนาตามแนวพุทธศาสนาและยังเป็นสิ่งที่เราควรเพียรนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การให้อภัย ความอ่อนโยน ความไม่เป็นพิษเป็นภัย และความเมตตากรุณาอันสงบเย็นเป็นคุณลักษณะเด่นของพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ทราบกันดี และเป็นสิ่งที่มอบให้กับสรรพสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีเงื่อนไข ซึ่งนับรวมไปถึงสัตว์เดรัจฉาน และที่สำคัญที่สุดก็คือ ตัวของเราเอง ศาสนาพุทธไม่มีพื้นที่ให้การจมอยู่กับความรู้สึกผิดหรือการชิงชังตนเอง ไม่มีแม้กระทั่งพื้นที่ให้กับความรู้สึกผิดที่เราารู้สึกผิดอีกด้วย!

คำสอนและหลักปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น นำมาซึ่งความเมตตาปรานีที่อ่อนโยน ความสุขสงบอันไม่สั่นคลอน และ ปัญญา อันเป็นคุณลักษณะที่มองว่าเป็นเอกลักษณ์ของ

พุทธศาสนาตลอดระยะเวลากว่า 25 ศตวรรษ และเป็นสิ่งที่
จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโลกเราในปัจจุบัน

ความ สุข สงบ และ การ เปิด ใจ กว้าง อัน เกิด จาก ปรัชญา
ความคิดอันลึกซึ้งและสมเหตุสมผลจึงเป็นสิ่งที่ทำให้คำสอน
ของ พระพุทธเจ้า มี คุณ ประโยชน์ มหาศาล ต่อ ชีวิต ของ ผู้คน
เสมอมาโดยไม่จำกัดกาลเวลา